

УДК 371.011.31

© Кіриченко С.В., 2016 р.

<http://orcid.org/0000-0002-6972-8240>

Кіриченко С. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ОСВІТНІЙ ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито значущість інформаційно-комунікативних технологій у підвищенні якості навчання і виховання школярів, розширенні функцій професійної самореалізації учителів старшої школи. Доведено, що вчитель є головною ланкою в організації освітньої проектної діяльності, йому потребується постійне оновлення педагогічного досвіду. Ознайомлення й використання вчителем інформаційно-комунікативних технологій у освітній проектній діяльності підвищує його професіоналізм, педагогічну майстерність. Роль інформаційно-комунікаційних технологій полягає в тому, що вони необхідні для введення власних даних про себе та учнів, створення проектів, проведення вебінарів, онлайн-конкурсів, підготовка заключних та поточних звітів про успішність та відвідуваність учнів. Ефективною є комп'ютеризована рейтингова система результативності діяльності педагогічних працівників, завдяки автоматизованим програмам постійно здійснюється моніторинг навчальних досягнень учнів з урахуванням результатів навчальної, пошуково-дослідницької діяльності, рівня вихованості та приймаються управлінські рішення щодо покращення їхньої успішності.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, професійна самореалізація вчителя, освітня проектна діяльність, вебінари, предметні кафедри в школі.*

Кирыченко С. В. Информационно-коммуникационные технологии в образовательной проектной деятельности учителей старшей школы. В статье раскрыта значимость информационно-коммуникативных технологий в повышении качества обучения и воспитания школьников, расширении функций профессиональной самореализации учителей старшей школы. Доказано, что учитель является главным звеном в организации образовательной проектной деятельности, ему требуется постоянное обновление педагогического опыта. Ознакомление и использование учителем информационно-коммуникативных технологий в образовательной проектной деятельности повышает его профессионализм, педагогическое мастерство. Роль информационно-коммуникационных технологий заключается в том, что они необходимы для ввода собственных данных о себе и учащихся, создание проектов, проведение вебинаров, онлайн-конкурсов, подготовка заключительных и текущих отчетов об успешности и посещаемости учащихся. Эффективной является компьютеризированная рейтинговая система результативности деятельности педагогических работников, благодаря автоматизированным программам постоянно осуществляется мониторинг учебных достижений учащихся с учетом результатов учебной, поисково-исследовательской деятельности, уровня воспитанности и принимаются управленческие решения по улучшению их успешности.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, профессиональная самореализация учителя, образовательная проектная деятельность, вебинары, предметные кафедры в школе.

Kirychenko S. V. Informational-communicative Technologies in the Educational Project Activity of High School Teachers. The article reveals the importance of informational-communicative technologies in improving the quality of school learning and education, the extension of high schools teachers' professional self-realization functions. It is proved that a teacher is a main link in the organization of the educational project activity; it needs pedagogical experience constant improving. Studying and using informational-communicative technologies in the educational

project activity by a teacher improve its professional and pedagogical skills. Informational-communicative technologies are required for importing data about students and itself, making projects, conducting webinars, online quizzes, the preparation of final and current reports about students' learning achievements and attendance. The computerized rating system of the results of pedagogical workers' activity is effective. Due to the automated programs, the constant monitoring of students' learning achievements including the results of educational, exploration-research activities and their educational level is carried out; the management decisions on their learning achievements improving are made.

Keywords: *informational-communicative technologies, teachers' professional self-realization, educational project activity, webinars, subject departments at school.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інформаційне суспільство – початок нової (шостої) цивілізації Землі. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) за останній час стали складовою сучасного суспільства. У багатьох країнах світу вільне володіння такими технологіями є невід'ємними компетенціями базової освіти молоді. Роль ІКТ полягає в тому, що їх використання на уроках та у позакласній діяльності школярів: підвищує якість знань; допомагає здолати труднощі; вносить радість у життя дитини; створює сприятливі умови для кращого взаєморозуміння учителя і учня та їх співробітництва в педагогічному процесі; сприяє удосконаленню організації управління освітнім закладом; відкриває нові перспективи для пізнавальної та творчої діяльності вчителів та учнів у проектній діяльності.

Створення єдиного освітнього інформаційного середовища, безумовно, вимагає нових підходів до готовності вчителів працювати в таких умовах, загалом розширює межі самореалізації суб'єктів педагогічного процесу.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, і, на які спирається автор. У

науковій праці посилаємося на загальні дидактичні та методичні аспекти використання методу проектів, розробки проектних технологій, які розглядають В. Беспалько, Л. Богомолова, Р. Вендровська, В. Гузеєв, Е. Полат, Є. Рогачова, Г. Селевко, Н. Хрупало, І. Чечель. У дослідженнях йдеться про основні форми використання інформаційних технологій у педагогічному процесі, наприклад, дидактичний електронний ресурс як джерело інформації безпосередньо для навчального процесу та для самостійної роботи учнів, розробка електронних дидактичних матеріалів з навчальних предметів, що вимагає спеціальної підготовки вчителів тощо (Т. Кудряшова, Є. Пизіна, Л. Рибалко, І. Харкавців). Актуальними є вебінари як один із видів конференц-зв'язку, який проводиться через Інтернет. Питання організації вебінарів досліджуються вітчизняними й зарубіжними вченими, яких перелічимо: В. Биков, В. Кравець, В. Кухаренко, С. Лобачев, В. Олійник, М. Савченко, Н. Сиротенко, О. Рибалко, В. Шевченко та інші.

Виділенні невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У зазначених та інших наукових працях [1-7] недостатньо розкрита роль ІКТ в освітній проектній діяльності вчителів старшої школи з метою їхньої професійної самореалізації. Погоджуємося з І. Харкавцівою [6], яка вважає, що недостатньо лише розробити і затвердити нормативні документи і державні програми на зразок «Інформатизація вищих навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації», «Розвиток дистанційної освіти в Україні». Цілком слушним є оснащення середніх і вищих навчальних закладів відповідними технічними засобами та комунікаціями, підготовка фахівців будь-якої галузі до використання ІКТ у професійній діяльності, підвищення рівня професіоналізму педагогічних працівників засобами ІКТ у неперервній освіті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – теоретично обґрунтувати роль інформаційно-комунікативних технологій у освітній проектній діяльності вчителів старшої школи, довести значущість ІКТ для професійної самореалізації учителів ЗНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На основі проведеного

аналізу психолого-педагогічної літератури [1–7], уточнимо ознаки терміну «проект» як певне визначене завдання, орієнтовний план роботи, перспективні заходи, що передбачають створення нового продукту, суть поняття «освітня проектна діяльність учителя старшої школи» – сукупність цілеспрямованих дій, спрямований на проектування, безпосереднє виконання завдань освітньої діяльності, допомога старшокласникам у професійному самовизначенні й правильному виборі професії, аналіз та корекція отриманих результатів. Освітня проектна діяльність розширює межі навчальної інформації, стимулює пошукову роботу, згуртовує суб'єктів педагогічної праці на виконання спільної мети – розкривати власний потенціал і досягати найвищого розвитку особистості.

Як свідчать результати аналізу наукової літератури, власного педагогічного досвіду роботи [1-7], до освітньої проектної діяльності все ширше долучаються вчителі, учні, батьки. У статті Т. Зайцевої зазначено, що «учнівські навчальні проекти демонструють більш глибоке розуміння предмету порівняно з традиційними завданнями, підвищується мотивація до навчання, оволодіння навичками активного спілкування, глибоке творче мислення та уміння працювати в команді, презентувати свої результати» [2, с. 73]. Однак, поряд з позитивною характеристикою освітньої проектної діяльності існує проблема володіння вчителями вміннями використовувати ІКТ для створення й реалізації навчальних проектів, організувати взаємодію між учасниками проекту, розподіляти ролі й досконало володіти проектною технологією.

Співзвучною є думка М. Мельник [4], яка вважає, що вчитель є головною ланкою в реалізації проекту та має усвідомлювати соціальну відповідальність, прагнути до самовдосконалення і саморозвитку. І тому педагогічному колективу необхідно проходити багаторівневу систему підготовки, яка включає такі складові, як: інформаційно-теоретичну, організаційно-практичну, рефлексивну, корекційну, методологічну. Проектна технологія дає можливість педагогу застосовувати розмаїття інтерактивних вправ, змінити роль авторитарного

транслятор інформації на координатора навчального процесу. Особистість учителя має вирішальне значення в роботі з учнями.

Нині для педагога недостатньо бути висококваліфікованим фахівцем – він має бути високоосвіченим і цікавим у спілкуванні, готовим до співпраці з учнем у єдиному інформаційно-комунікаційному просторі. У такому напрямі організовується діяльність педагогічного колективу Харківського ліцею № 89, де використання ІКТ в освітньому процесі набирає обертів. Так, у ліцеї розроблена система векторів інформатизації навчального процесу, яку складають: поповнення парку комп'ютерної техніки; підвищення рівня інформаційної компетентності всіх учасників педагогічного процесу; постійне поповнення медіатеки; впровадження ІКТ у корекційно-реабілітаційну роботу з дітьми (співпраця з ученими-психологами щодо виявлення та профілактики комп'ютерної залежності).

Адміністрація школи використовує ІКТ для: отримання оперативної та узагальненої інформації про навчальний процес для прийняття управлінського рішення; створення системи документообігу; моніторинг успішності учнів; автоматизоване створення звітності для управління освіти. Педагогічним працівникам, учням, батькам ІКТ є необхідними для: введення власних даних про себе та учнів, створення проектів; проведення вебінарів, онлайн-конкурсів; підготовка заключних та поточних звітів про успішність та відвідуваність учнів. У ліцеї запроваджена комп'ютеризована рейтингова система результативності діяльності педагогічних працівників, постійно здійснюється моніторинг навчальних досягнень учнів з урахуванням результатів навчальної, пошуково-дослідницької діяльності, рівня вихованості і приймаються управлінські рішення щодо покращення рівня їх навченості.

У заявленому ліцеї цілеспрямовано працюють п'ять предметних кафедр – «Інтеграл», «Країнознавство», «Lingva», «Natura», «Філологія». Учителі-предметники кожної з кафедр постійно підвищують рівень своєї інформаційної культури. На допомогу вчителю створено методичний кабінет, в якому учителі мають змогу займатися

самоосвітою, підвищувати рівень методичної майстерності, використовуючи медіатехнології. У ліцеї постійно функціонує комп'ютерний клас та мультимедійна аудиторія; здійснюється оперативний контроль та оцінювання результатів навчання; обробляється цифрова (рішення задач), графічна (таблиці) інформації; готуються дидактичні матеріали (варіанти завдань, таблиці, схеми, креслення, малюнки тощо); створюються презентації з використанням редактора MS Power Point з подальшою їх демонстрацією та обговоренням на уроках; впроваджується робота з електронним підручником на уроці і вдома; застосовуються навчальні програмні засоби (навчальні, закріплюючі, контролюючі); здійснюється пошук необхідної інформації в Інтернеті в процесі підготовки до уроків і позакласних заходів; впроваджується дистанційне навчання; розробляються інтегровані уроки-презентації, які є переможцями багатьох конкурсів; організовується робота з учнями з пошуку необхідної інформації в Інтернеті безпосередньо на уроці; розробляються тести з використанням готових програмних оболонок або створених самостійно; проводиться комп'ютерне тестування («Тесторіум», створений ТОВ «Компанія СМІТ»); організовуються веб-квести, вебіари.

На кафедрі «Інтеграл» до послуг учнів та вчителів: бібліотека електронних засобів навчального призначення, модульних навчальних програм для тестового контролю знань, створених учителями ліцею; програмний модуль «Конструктор уроку»; пакет динамічної геометрії DG (Головна ідея DG – дати користувачеві можливість виконувати на комп'ютері побудови, аналогічні класичним геометричним побудовам «на папері»).

Кафедра «Країнознавство» активно впроваджує у свою роботу сучасні технології: використання учнями програми Microsoft Excel (учні дають об'єктивну оцінку географічним явищам, використовуючи цифрові дані); створення електронних щоденників спостереження; онлайн екскурсії.

Мова – це живий організм, який постійно розвивається. Тому і вчителі іноземних мов кафедри «Лінгва» вдосконалюють мовний

потенціал у освітній проектній діяльності. Використання ІКТ на уроках англійської мови – це: проведення відеоуроків; створення проектів-презентацій, відеокліпів; використання автентичних інтернет-ресурсів (BBC, British Council); організація онлайн-спілкування з однолітками англомовних країн світу з метою ознайомлення учнів з особливостями етикету та інтернет-спілкування; використання навчальних комп'ютерних програм-тренажерів та електронних версій підручників видавництва Longman, Macmillan; організація веб-квестів; впровадження дистанційного навчання.

Кафедра «Natura» широко використовує інформаційні технології за такими напрямками: вивчення явищ і процесів у мікро- і макросвіті, всередині складних технічних і хімічних систем на основі використання засобів комп'ютерної графіки та моделювання; представлення у зручному для вивчення масштабі різних фізичних та хімічних процесів за допомогою Інтернет-ресурсів; проведення лабораторних і практичних робіт в умовах імітації реального досвіду або експерименту.

Комп'ютери стрімко увійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому саме вчителі української мови та літератури, російської мови кафедри «Філологія» одними з перших почали осучаснюватись та впровадили у свою роботу: публікації, інформаційні бюлетені; застосування комп'ютерних диктантів, електронних версій підручників; віртуальні екскурсії; створення учнями електронних книжок, слайдтворів, відеокліпів, коміксів, анімаційних фільмів; використання електронних тренажерів мовного та діяльнісного спрямування. Також педагоги кафедри беруть участь у Всеукраїнському експерименті з впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес.

Моніторинг якості освіти, який постійно проводиться у ліцеї, показав, що якість освіти ліцеїстів за останні роки підвищилась після впровадження ІКТ у педагогічний процес. Девіз ліцею: «Шлях до успіху – підтримка та стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді». Саме з метою популяризації образу

сучасного учня, який мислить по-новому, щорічно в ліцеї проводяться навчально-практичні конференції, на яких здійснюється співробітництво за схемою – «Учитель-учень-учений»: «Крок в майбутнє» – захист науково-дослідницьких робіт учнів – учасників МАН. «Ліцейська освіта та сучасна наука» – підсумок науково-дослідницької роботи ліцеїстів. На таких конференціях активно використовуються ІКТ, а саме: он-лайн конференції; веб-квести; он-лайн спілкування старшокласників з викладачами ВНЗ.

Відомий в Україні проект «Інтершкола» також дає можливість ознайомитися із пропозиціями, новинками та особливостями використання ІКТ в освітньому просторі. Учителі готують школярів до участі у Всеукраїнському конкурсі-захисту робіт гуртківців ІКТ «Інтершкола», допомагають презентувати роботи «Моя перша книжка», «Моя перша презентація», «Мій перший веб-проект», «Моя перша флеш-анімація» [1].

У ліцеї діє бібліотечно-інформаційний центр, оснащений комп'ютерами, у якому учні та вчителі можуть готуватися до уроків, а також зони Wi-Fi із вільним доступом до глобальної мережі.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У дослідженні розкрито значущість інформаційно-комунікативних технологій для підвищення якості навчання і виховання школярів, розширення функцій професійної самореалізації учителів старшої школи. Доведено, успішність організації освітньої проектної діяльності залежить від професіоналізму, педагогічної майстерності вчителя, його обізнаністю з можливостями інформаційно-комунікативних технологій. Завдяки використанню ІКТ ефективними виявилися такі форми роботи, як: он-лайн конференції; веб-квести; он-лайн спілкування старшокласників з викладачами ВНЗ.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є аналіз слабких сторін використання ІКТ у освітній проектній діяльності суб'єктів педагогічного процесу, розробка системи вправ, які б знижували розумову й фізичну напругу в роботі з комп'ютером.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамович І. Розвиток творчих здібностей учнів через проектну технологію з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / І. Адамович / Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика : зб. наук. праць / НАПН України та інш. – Київ, 2011. – Вип. 5 – С. 343-347.
2. Зайцева Т. В. Шляхи впровадження в шкільну практику проектної діяльності / Т. В. Зайцева // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. праць / Херсон. держ. ун-т, НАПН України та інш. – Херсон, 2011. – Вип. 10. – С. 73-78.
3. Кудряшова Т. Електронні засоби навчання: в чому їх переваги над традиційними? / Т. Кудряшова // Директор школи. Україна. – № 8-10/2004. – С. 45-47.
4. Мельник М. Застосування технології проектування у роботі з обдарованими учнями / М. Мельник // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика : зб. наук. праць / НАПН України та інш. – Київ, 2011. – Вип. 5. – С. 193-198.
5. Рибалко Л. С. Формування професійних компетенцій майбутніх перекладачів технічної літератури із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій: [монографія] / Л. С. Рибалко, Є. В. Пизіна. – Харків, 2014. – 181 с.
6. Харкавців І. Р. Розвиток педагогічної творчості вчителя у процесі професійної самореалізації : автореф. дис. на здобуття канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. Р. Харкавців. – Київ, 2010. – 20 с.
7. Хрупало Н. Н. Генезис навчального потенціалу проектної діяльності / Н. Н. Хрупало // Вісник Національного університету оборони України. – 2 (39) / 2014. – С. 153-158.